

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: РЕЗУЛЬТАТИ РЕФОРМИ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Корень Наталія Василівна,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

У статті виконано аналіз результатів реалізації реформи бюджетної децентралізації у 2015–2016 рр. Проаналізовано показники формування доходів та видатків місцевих бюджетів. Досліджено бюджетні показники об'єднаних територіальних громад, що вже мають прямі відносини з державним бюджетом. Досліджено стан міжбюджетних відносин. Визначено основні проблемні аспекти реалізації реформи бюджетної децентралізації. Обґрунтовано ключові напрями вдосконалення механізму бюджетного регулювання та запропоновано практичні рекомендації, спрямовані на розв'язання нагальних завдань подальшої реалізації реформи. Напрямом подальших досліджень є оцінка бюджетних ризиків у контексті реалізації реформи бюджетної децентралізації.

Ключові слова: бюджетна децентралізація, політика, бюджетна система, місцеві бюджети, міжбюджетні трансферти.

Koren Natalya

FISCAL DECENTRALIZATION IN UKRAINE: RESULTS OF REFORM AND DEVELOPMENT PRIORITIES

The article analyzed the results of reform fiscal decentralization in the 2015–2016 biennium. Analyzed indicators of income and expenditures of local budgets. Investigated the combined budget figures of communities that already have a direct relationship with the state budget. The state of intergovernmental relations. The main problematic aspects of fiscal decentralization reforms. Grounded key areas to improve the mechanism of fiscal adjustment and offered practical recommendations aimed at solving urgent problems of further implementation of reforms. Direction of future research is to assess the budgetary risks in the context of the reform of fiscal decentralization.

Keywords: fiscal decentralization policy, budget system, local governments, intergovernmental transfers.

Постановка проблеми. Суспільні трансформації сьогодення визначають імперативи формування державної політики та модернізації системи публічної влади, базовими елементами якої є інститути державного управління та місцевого самоврядування, а також обумовлюють необхідність удосконалення відповідних механізмів регулювання соціальних та економічних процесів.

Схвалення парламентом України наприкінці 2014 р. змін до бюджетного та податкового за-

конодавства ознаменувало початок бюджетної реформи та продовження процесів реформування місцевого самоврядування в Україні. На сьогодні отримано перші позитивні результати, проте практика застосування нових механізмів бюджетно-податкового регулювання у 2015–2016 рр. засвідчила, що вони потребують певного вдосконалення та узгодження для забезпечення ефективної реалізації реформи та досягнення її цілей. Насамперед актуальними залишаються питання забезпечення стабільності джерел фор-

мування доходів місцевих бюджетів, відповідності фінансового ресурсу та повноважень органів місцевого самоврядування, ефективності механізму міжбюджетних відносин.

Аналіз досліджень і публікацій. Численні проблемні питання вдосконалення бюджетної політики та її реалізації на регіональному рівні висвітлені в працях зарубіжних учених. Зокрема, У. Оутс довів теорему децентралізації, основою якої стали ідеї Ч. Тібо. Суть її полягає в тому, що у випадку, коли децентралізація не впливає на обсяг витрат, то децентралізовано прийняте рішення щодо забезпечення місцевих суспільних благ має бути ефективнішим від централізованого, але рівним йому з точки зору результативності [1]. Р. Масгрейв, досліджуючи розподіл владних повноважень за рівнями, довів, що бюджетна децентралізація зумовлює ефективне розміщення ресурсів [2]. Відомий німецький учений Ш. Бланкарт, аналізуючи позитивні чинники децентралізації, наголошував, що демократична держава має сприяти максимальній реалізації преференцій і пріоритетів громадян, що проживають на її території [3].

Вагомий внесок у розвиток важелів бюджетного регулювання також зробили й такі українські вчені, як Т. Бондарук, З. Варналій, І. Луніна, Л. Тарангул та ін. Зокрема, Т. Бондарук зазначає, що «успішне функціонування будь-якої самостійної адміністративно-територіальної одиниці значною мірою ґрунтується на її фінансовому забезпеченні і ефективності територіального управління» [4]. З. Варналій акцентує увагу на необхідності оптимізації інституційно-правового забезпечення регіонального розвитку, що дозволило б створити новий базис ефективної взаємодії центру та регіонів [5]. І. Луніна наголошує, що зменшення дестимулюючих ефектів дотацій вирівнювання може бути забезпечено шляхом «вирівнювання доходів бюджетів одного рівня, яке здійснюється у такий спосіб, щоб послідовність (ранг) адміністративно-територіальних одиниць (впорядкованих за рівнем середньодушових доходів місцевих бюджетів) до і після їх перерозподілу не змінювалася; регіони та адміністративно-територіальні одиниці з вищим рівнем доходів місцевих бюджетів (до трансфертів) повинні зберігати свої позиції і після розподілу дотацій вирівнювання» [6]. Л. Тарангул обґрунтовує необхідність «збільшення частки податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів шляхом запровадження нових місцевих податків та/або підвищення частки відрахувань

від загальнодержавних (закріплених) податків задля досягнення рівноваги внеску кожного регіону (територіальної громади) у створення суспільного блага й частини, яку він отримує в процесі бюджетного перерозподілу» [7].

Проте, незважаючи на доведення позитивного впливу децентралізації на соціально-економічний розвиток регіонів та обґрунтованість пропозицій щодо подальших напрямів модернізації механізму бюджетного регулювання, а також урахування гостроти проблем і складності завдань реформи бюджетної децентралізації, можемо констатувати, що низка питань усе ще залишається далекою від розв'язання, а це, у свою чергу, актуалізує потребу подальших досліджень у цій сфері.

Метою статті є аналіз результатів реалізації реформи бюджетної децентралізації та обґрунтування подальших напрямів удосконалення важелів бюджетного регулювання та підвищення їх ефективності для забезпечення розв'язання нагальних завдань реформи бюджетної децентралізації.

Виклад основного матеріалу. Модернізація інститутів публічної влади разом із державною політикою є засобами забезпечення суспільного реформування та його успішності. Реформи відносяться до таких форм суспільних перетворень, які мають мультиплікативний характер прямого або зворотного зв'язку, і без належного інституціонального та ресурсного забезпечення вони не можуть набути системного характеру та розв'язати визначені завдання.

Бюджетний механізм є одним із головних важелів державного регулювання соціальних та економічних процесів. Забезпечення його ефективності – запорука виконання функцій держави, роль якої в кризові періоди підвищується, як, наприклад, під час подолання наслідків «Великої депресії» в США, перетворень у повоєнні часи, у т. ч. в 60–70-ті роки ХХ ст., подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр.

Децентралізація (від латин. *de* – заперечення, *centralize* – середній, центральний) означає «знищення, скасування або ослаблення централізації і розширення прав низових органів управління» [8]. Теорія децентралізації (виникла під назвою *decentralization*) передбачає поділ усіх адміністративних прав на такі, що відносяться

або до компетенції держави, або до компетенції локальних територіальних громад [9]. Згодом децентралізацію стали розглядати як розширення компетенцій місцевих адміністративних органів, що діють у межах своєї компетенції самостійно та незалежно від центральної влади [10]. Під бюджетною децентралізацією розуміють процес передачі повноважень (функцій, компетентності, відповідальності) і фінансових ресурсів на їх виконання від центральних органів влади до місцевих.

Змінами до законодавчих актів в Україні розширено права органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень у частині формування своїх бюджетів і здійснення видаткових повноважень. Збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів забезпечено за рахунок передачі певних видів доходів із державного бюджету, запровадження акцизного податку з кінцевих продажів, розширення бази оподаткування податком на нерухомість тощо. Підвищено фіскальну незалежність органів місцевого самоврядування, зокрема шляхом надання прав визначення ставок місцевих податків і зборів та встановлення пільг із їх сплати. Крім того, систему тотального збалансування всіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя. Для здійснення видатків на делеговані державою повноваження в галузях освіти й охорони здоров'я запроваджено освітню та медичну субвенції з державного бюджету [11].

Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2015 р. засвідчив, що реформа бюджетної децентралізації, незважаючи на песимістичні настрої на стадії впровадження змін, уже на першому етапі її реалізації дала позитивні результати: доходи місцевих бюджетів з урахуванням міжбюджетних трансфертів становили 294,4 млрд грн, що на 40 % більше показника 2014 р., а без урахування трансфертних ресурсів їхній обсяг збільшився до 120,5 млрд грн, що на 19,4 млрд грн, або на 19,1 %, більше відповідного показника 2014 р. Надходження податку доходів з фізичних осіб досягло 53,6 млрд грн, що на 23,1 % більше показника 2014 р., а виконання плану становить 113,7 %. Надходження плати за землю дорівнювало 14,5 млрд грн, що становить 112,2 % планового річного показника. Успішним кроком у контексті бюджетної децентралізації стало запровадження акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання в сфері роздрібної

торгівлі підакцизних товарів за ставкою 5 % від їх вартості. Завдяки цьому було одержано надходжень 7,7 млрд грн, або 6,4 % від доходів місцевих бюджетів без урахування трансфертів [12]. Збільшення доходів місцевих бюджетів дало змогу органам місцевого самоврядування отримати реальні ресурси для вирішення нагальних питань у сферах ЖКГ, розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, культури, спорту.

Результати виконання місцевих бюджетів у 2016 р. підтверджують позитивні тенденції, які сформувались у 2015 р. Зростання доходів місцевих бюджетів відбувається за всіма видами податків. За підсумками 2016 р. до місцевих бюджетів надійшло 170,6 млрд грн доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів), що на 50,1 млрд грн більше відповідного показника попереднього року. Зокрема, податку на доходи фізичних осіб надійшло 79,0 млрд грн, плати за землю – 23,5 млрд грн, податку на нерухоме майно – 25,0 млрд грн, а акцизного податку – 11,6 млрд грн [12]. Бюджетна практика реалізації заходів реформи бюджетної децентралізації свідчить про те, що нові підходи та законодавче врегулювання бюджетних відносин і відповідальності центрального уряду та місцевого самоврядування дали змогу забезпечити позитивні тенденції у формуванні місцевих бюджетів та управлінні ними.

Реальне зростання ресурсів місцевих бюджетів стало підвалинами формування спроможних об'єднаних територіальних громад (ОТГ). У 2015 р. утворилося 159 об'єднаних громад, які в наступному році отримали прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. У 2016 р. проведено перші вибори ще в 208 ОТГ, що в 1,3 раза більше, ніж у 2015 р. Таким чином, протягом 2015–2016 рр. було утворено 367 ОТГ [13]. За 2016 р. надходження доходів загального фонду місцевих бюджетів 159 ОТГ (з урахуванням трансфертів з державного бюджету) становили 7,1 млрд грн, що більше майже в 7 разів порівняно з надходженнями 2016 р. до бюджетів місцевих рад, які увійшли до складу ОТГ. Крім того, власні надходження бюджетів об'єднаних громад зросли більше ніж у 3 рази порівняно з 2015 р. – із 1 млрд грн до 3,3 млрд гривень. Надходження податку на доходи фізичних осіб досягли 1,7 млрд грн, плати за землю – 558 млн грн, що перевищує показник 2015 р. на 58 %, єдиного податку – 447 млн грн, що більше на 57 % від показника 2015 р., акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі

підакцизних товарів (нафтопродуктів, тютюнових та алкогольних виробів) – 368 млн грн, що перевищує показник 2015 р. на 68 %. Середній показник власних доходів об'єднаних громад із розрахунку на одного жителя ОТГ у 2016 р. збільшився до 2345 грн, тобто порівняно з показником 2015 р. зріс на 1645 грн [14].

Унаслідок реалізації реформи бюджетної децентралізації відбулася зміна структури видатків місцевих бюджетів: у 2016 р. місцевим бюджетам передано повноваження на фінансування пільгового проїзду та професійно-технічної освіти, що складає 7,8 млрд грн. Водночас вилучено додаткові джерела покриття видатків, а саме: субвенції на пільговий проїзд, різницю в тарифах, підготовку робітничих кадрів. Зросла частка видатків на виконання самоврядних повноважень, що свідчить про підвищення видаткової автономності місцевих бюджетів і створює передумови для забезпечення ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні. Видатки місцевих бюджетів за 2016 р. становили 350,2 млрд грн, що на 70,3 млрд грн більше відповідного показника за 2015 р.

Традиційно домінуючу частку видатків місцевих бюджетів складають видатки на соціально-культурну сферу. Найбільша частка серед них – це видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення, які в 2016 р. профінансовані в сумі 106,4 млрд грн, що на 33,8 млрд грн більше від показника 2015 р. Збільшилися видатки на освіту – їх сума дорівнювала 94,6 млрд грн, це на 10,6 млрд грн більше за показник 2015 р. Видатки на охорону здоров'я становили 63 млрд грн, що на 3,4 млрд грн перевищувало показники 2015 р. Також відбулося зростання видатків на економічну діяльність – вони зросли на 15,7 млрд грн і досягли 34,8 млрд гривень. Видатків на житлово-комунальне господарство за підсумками 2016 р. було 17,5 млрд грн, що на 1,8 млрд грн більше від показника 2015 р. [12].

Водночас питання дефіциту фінансових ресурсів у місцевих бюджетах на виконання ними власних і делегованих повноважень зберігається. Забезпечення відповідності фінансового ресурсу реальним потребам місцевих бюджетів у здійсненні видатків на весь комплекс власних і делегованих державою повноважень потребує додаткових трансфертних коштів з державного бюджету. У 2015 р. сума офіційних трансфертів, що надійшли до місцевих бюджетів, становила 174,0 млрд грн, що на 43,4 млрд грн, або на

33,2 %, більше, ніж у 2014 р. У загальній сумі отриманих доходів їх питома вага становила 59,1 %. За 2016 р. сума трансфертів у доходах місцевих бюджетів була на рівні 195,4 млрд грн, що становить 53,4 % від загальної суми отриманих доходів [12].

У 2015 р. для забезпечення бюджетної збалансованості в контексті реалізації реформи бюджетної децентралізації було запроваджено цільові субвенції, а також базову дотацію місцевих бюджетів. Нова система бюджетного вирівнювання дала змогу залишити більшу частину коштів на місцях, а органи місцевого самоврядування отримали більшу незалежність при прийнятті управлінських рішень. Сума базової дотації в 2015 р. – 5,3 млрд грн, а в 2016 р. – 4,7 млрд гривень.

У 2015 р. місцевими бюджетами отримано 44,1 млрд грн освітньої та 46,2 млрд грн медичної субвенцій. Крім того, місцевим бюджетам надано субвенцію на підготовку робітничих кадрів у сумі 5,6 млрд грн. У 2016 р. освітня субвенція перерахована в сумі 44,5 млрд грн, а сума медичної субвенції становила 44,4 млрд грн [12]. У 2017 р. додаткова дотація на утримання закладів освіти та медицини передбачена усім місцевим бюджетам, що мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Також органи місцевого самоврядування мають право вільно розпоряджатися залишками коштів освітньої та медичної субвенцій.

Завдяки новій системі бюджетного вирівнювання у 2015 р. 10,2 % місцевих бюджетів стали повністю збалансованими, чого не було досягнуто в 2014 р. У 2016 р. цей показник становив 11,3 %. Також зросла кількість місцевих бюджетів-донорів: якщо в 2014 р. їх частка складала 3,7 %, то в 2015 р. – 15,2 %, а в 2016 р. – 16,2 %, що дало змогу громадам забезпечити громадян набагато якіснішими послугами. Слід зазначити, що нова система вирівнювання є стимулюючою, оскільки лише 50 % коштів бюджетів-донорів вилучається для вирівнювання спроможності інших територій, а не на користь державного бюджету [15]. Крім того, зменшення в 58 разів кількості наданих позик на покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів упродовж 2014–2016 рр. свідчить про підвищення фінансової забезпеченості місцевих бюджетів.

Вагомим позитивним чинником упровадження реформи бюджетної децентралізації стало збільшення інвестиційних ресурсів місцевих бюдже-

тів. Поряд із збільшенням обсягу капітальних видатків місцевих бюджетів, важливим чинником забезпечення розвитку регіонів є кошти Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), які спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (у т. ч. проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів. У 2015 р. профінансовано 876 проектів, із яких 532 були завершені. Загальний обсяг профінансованих коштів – 2,4 млрд грн. У 2016 р. на реалізацію проектів регіонального розвитку спрямовано коштів у сумі 2,7 млрд грн [12].

Загалом у 2016 р. на реалізацію реформи бюджетної децентралізації було виділено більше 6 млрд грн, а саме: 3 млрд грн – із Державного фонду регіонального розвитку, 1 млрд грн – субвенція на розвиток інфраструктури об'єднаних громад, додатково передбачено 1,94 млрд грн субвенції місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток окремих територій та 0,95 млрд грн коштів для капітальних видатків за програмою «Підтримка державних та регіональних інвестиційних проектів» [17]. Загальна кількість проектів, які вже отримують державну підтримку, – 4014, до їх складу входять проекти різного спрямування: капітальний ремонт доріг, модернізація систем опалення шкіл і дитсадочків, будівництво спортивних майданчиків, облаштування стадіонів тощо [18].

Нині в державі продовжується активний процес створення об'єднаних територіальних громад, доопрацьовується законодавство. Державний бюджет на 2017 р. передбачає збільшення коштів на соціально-економічний розвиток територій, зокрема з ДФРР планується спрямувати на забезпечення реалізації регіональних проектів і програм близько 9 млрд грн, із яких понад 1 млрд грн буде спрямовано на підтримку об'єднаних територіальних громад [19].

Реалізація реформи бюджетної децентралізації триває. Як засвідчила практика, основними недоліками виконання завдань реформи стали:

– неузгодженість норм податкового та бюджетного законодавства з іншими нормативними актами щодо реалізації бюджетного процесу на початковому етапі запровадження реформи, що зумовило зволікання з розробкою та прийняттям порядку використання бюджетних коштів, насамперед, цільових субвенцій;

– незбалансованість доходів і видатків місцевих бюджетів у зв'язку з відсутністю джерел покриття переданих на місцевий рівень повноважень, що зумовлює порушення статті 142 Конституції України, згідно з якою витрати органів місцевого самоврядування, що виникли внаслідок рішень органів державної влади, компенсуються державою. У 2016 р. органи місцевого самоврядування змушені були дофінансовувати за рахунок власних надходжень 12,2 % гарантованих державою послуг у сфері делегованих повноважень [13];

– відсутність соціальних стандартів і нормативів в описовому та вартісному вигляді за повноваженнями, що закріплені й делеговані державою місцевому самоврядуванню. Це зумовлює невідповідність нормативів бюджетної галузевої забезпеченості реальним потребам споживачів, спричиняючи дефіцит фінансового ресурсу на фінансування делегованих повноважень;

– порушення принципу соціальної справедливості в частині оплати пільг, що ухвалюються (зокрема, оплата пільгового проїзду) Верховною Радою України, а їх фінансування відбувається за рахунок коштів місцевих бюджетів без відповідних компенсаторів;

– незавершеність процесу об'єднання територіальних громад, унаслідок чого виникає додаткове навантаження при збалансуванні бюджетної системи, а низький рівень якості підготовки регіональних програм і проектів спричинює зниження ефективності використання коштів Державного фонду регіонального розвитку.

Висновки та напрями подальших досліджень. Подальша реалізація реформи бюджетної децентралізації та забезпечення ефективності механізму бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку потребує розширення прав місцевих органів влади, зміцнення їх бюджетної самостійності та визначення відповідальності. Першочерговими кроками на нинішньому етапі повинні стати такі:

1. Розробка і затвердження Міністерством фінансів України та профільними міністерствами державних соціальних стандартів шляхом розробки та затвердження методик розрахунку вартості соціальних послуг і їхнього складу для всіх галузей (освіти, охорони здоров'я та ін.), що дасть змогу визначати грошовий еквівалент послуги, яка надається, а також її склад. Затвердження

соціальних стандартів дасть змогу оптимізувати кількість і структуру бюджетних установ, а також забезпечити підвищення ефективності планування й використання бюджетних коштів бюджетів усіх рівнів.

2. Забезпечення відповідності між фінансовим ресурсом місцевих бюджетів і делегованими їм повноваженнями шляхом визначення механізму їх покриття, оскільки таких повноважень у 2017 р. передбачено передати на суму 26,8 млрд грн [13], що зумовлює необхідність залучення власних коштів місцевих бюджетів на їх виконання. Відсутність достатнього фінансового ресурсу призведе до невиконання зазначених функцій.

3. Забезпечення адресності соціальних пільг шляхом розробки та затвердження Міністерством фінансів України та Міністерством соціальної політики України дієвого механізму адресного надання пільг і визначення їхньої фінансової оцінки. Також потребує узгодження механізм делегування певних пільг для фінансування на місцевому рівні при їх затвердженні на рівні Верховної Ради України.

4. Підвищення ефективності місцевих податків і зборів шляхом удосконалення Державною фіскальною службою України та Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України механізмів їх адміністрування та формування єдиної бази даних для забезпечення повної та прозорої системи обліку, що дасть змогу забезпечити ефективний фіскальний контроль.

5. Забезпечення ефективності міжбюджетних відносин шляхом розроблення Міністерством

фінансів України спільно з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України проекту Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо вдосконалення механізму фінансування регіонального розвитку». Також важливою є реалізація Міністерством фінансів України механізму поетапного переходу від триступеневої бюджетної моделі взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами для забезпечення бюджетних відносин бюджетів об'єднаних територіальних громад у 2017 р.

6. Забезпечення ефективності управління бюджетними коштами шляхом спільного розроблення Мінфіном та Мінрегіоном України відповідного механізму використання коштів місцевих бюджетів, які зосереджені на депозитних рахунках (станом на 01.11.2016 р. їх сума становила 32 млрд грн), із можливістю їх використання місцевими громадами для розвитку власної інфраструктури.

Формування ефективної бюджетної політики та дієвої моделі бюджетної децентралізації є запорукою стабілізації динаміки соціально-економічного розвитку та забезпечення реалізації державних функцій. Період посткризового відновлення висуває специфічні вимоги, які обумовлюють необхідність реформування всіх складових бюджетної політики: як механізмів її формування, так і реалізації. Це потребує певного часу та узгодженого механізму дій усіх її суб'єктів.

Напрямом подальших досліджень є оцінка бюджетних ризиків у контексті подальшої реалізації реформи бюджетної децентралізації.

Список використаних джерел

1. Oates W.E. Fiscal Federalism. — Harcourt Brace : New York, 1972. — 318 p.
2. Masgrave R.A. The Theory of Public Finance. — New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1959. — P. 628–526.
3. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії : Вступ до фінансової науки / пер. з нім. ; за ред. В. М. Федосова. — К. : Либідь, 2000. — 654 с.
4. Бондарук Т.Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні : монографія / НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. — К. : Експрес, 2009. — 608 с.
5. Регіони України : проблеми та пріоритет соціально-економічного розвитку : монографія / за ред. З. Варналія. — К. : Знання України, 2005. — 498 с.
6. Луніна І.О. Бюджетна децентралізація : цілі та напрями реформ // Економіка України. — 2014. — № 11 (636). — С. 61–75.
7. Тарангул Л.Л., Коляда Т.А. Особливості формування міжбюджетних фінансових потоків в умовах запровадження в Україні бюджетної децентралізації [Електронний ресурс] // Фінанси України. — 2015. — № 3. — С. 30–44. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2015_3_5
8. Словник іншомовних слів / уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарлупа. — К. : Наук. думка, 2000. — 680 с.

9. Буряк М.І. Адміністративно-фінансова децентралізація як фактор розвитку субрегіональних територіальних громад // Вісник ДДФА. Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 58–65.
10. Бикадорова Н.О. Фінансова децентралізація місцевого самоврядування // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2 (20). – С. 145–151.
11. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/promova-ministra-finansiv-natalii-iaresko-na-zasidanni-uriadu-shchodo-vykonannia-derzhavnoho-biudzhetu-za--rik?category=bjudzhet>
12. Державна казначейська служба України. Звітність про виконання бюджетів [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
13. Місцеве самоврядування в Україні. 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/stan2016web.pdf>
14. Децентралізація. Виконання доходів місцевих бюджетів за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/MinReg_FEB-2017-mini_\(1\).pdf](http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/MinReg_FEB-2017-mini_(1).pdf)
15. Місцеве самоврядування в Україні. 2015 рік [Електронний ресурс] // Асоціація міст України. – Режим доступу : http://auc.org.ua/sites/default/files/stanlg_2015_0.pdf
16. Негода В. Які громади ризикують не перейти в 2017 році на прямі міжбюджетні відносини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/3679>
17. Децентралізація дає економічне зростання громад і регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/1964>
18. Результати реформи децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reforms.in.ua/ua/news/rezultaty-reformy-decentralizaciyi>
19. Проект Закону про Державний бюджет України на 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032
20. Моніторинг процесу реформ. 9 місяців 2016 року [Електронний ресурс] // Звіт Національної ради реформ. – Режим доступу : http://reforms.in.ua/ua/system/files/reports/full_report_9_months_2016.pdf

References

1. Oates, W.E. (1972). *Fiscal Federalism*. New York: Harcourt Brace [in English].
2. Masgrave, R.A. (1959). *The Theory of Public Finance*. New York: McGraw-Hill Book Company, Inc. (pp. 628–526). [in English].
3. Blankart, Sh. (2000). *Derzhavni finansy v umovakh demokratii: Vstup do finansovoi nauky* [Public finances in democracy: Introduction to Financial Science]. V. M. Fedosov (Ed.), (Trans). Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
4. Bondaruk, T.H. (2009). *Mistseve samovriaduvannia ta joho finansove zabezpechennia v Ukrain* [Local government and its financial support in Ukraine]. Kyiv: Ekspres [in Ukrainian].
5. *Rehiony Ukrainy : problemy ta priorytet sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Regions of Ukraine: problems and priority social and economic development]. (2005). Z. Varnaliy (Ed.). Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
6. Lunina, I.O. (2014). *Biudzhetna detsentralizatsiia: tsili ta napriamy reform* [Fiscal decentralization : the goals and directions of reforms]. *Ekonomika Ukrainy – Ukraine economy*, 11 (636), 61–75 [in Ukrainian].
7. Taranhul, L.L., & Koliada, T.A. (2015). *Osoblyvosti formuvannia mizhbiudzhethnykh finansovykh potokiv v umovakh zaprovadzhennia v Ukraini biudzhethnoi detsentralizatsii* [Features of formation of intergovernmental financial flows in terms of implementing fiscal decentralization in Ukraine]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 3, 30–44. *nbu.gov.ua*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2015_3_5 [in Ukrainian].
8. Morozov, S.M., & Shkarlupa, L.M. (2000). *Slovnnyk inshomovnykh sliv* [Dictionary of foreign words]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
9. Buriak, M.I. (2014). *Administratyvno-finansova detsentralizatsiia iak faktor rozvytku subrehionalnykh terytorialnykh hromad* [Administrative and fiscal decentralization as a factor in the development of sub-regional territorial communities]. *Visnyk DDFa. Ekonomichni nauky – Bulletin of Dnipropetrovsk State Academy of Finance : Economics*, 1, 58–65 [in Ukrainian].
10. Bykadorova, N.O. (2010). *Finansova detsentralizatsiia mistsevoho samovriaduvannia* [The financial decentralization of local government]. *Ekonomichnyy visnyk Donbasu – Economic Bulletin of Donbas*, 2 (20), 145–151 [in Ukrainian].
11. *Sait Ministerstva finansiv Ukrainy* [Site of the Ministry of Finance of Ukraine]. www.minfin.gov.ua. Retrieved from <http://www.minfin.gov.ua/news/view/promova-ministra-finansiv-natalii-iaresko-na-zasidanni-uriadu-shchodo-vykonannia-derzhavnoho-biudzhetu-za rik?category=bjudzhet> [in Ukrainian].
12. *Sait Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy* [Site of the State Treasury Service of Ukraine]. [treasury.gov.ua](http://www.treasury.gov.ua). Retrieved from <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477> [in Ukrainian].

13. Asotsiatsiia mist Ukrainy. Mistseve samovriaduvannia v Ukraini. 2016 rik [AUC Ukraine. Local government in Ukraine. 2016] (n.d.). *auc.org.ua*. Retrieved from <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/stan2016web.pdf> [in Ukrainian].
14. Detsentralizatsiia. Vykonannia dokhodiv mistsevykh biudzhetiv za 2016 rik [Decentralization. Implementation of local revenues of 2016]. (n.d.). *minregion.gov.ua*. Retrieved from [http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/MinReg_FEB-2017-mini_\(1\).pdf](http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/MinReg_FEB-2017-mini_(1).pdf) [in Ukrainian].
15. Asotsiatsiia mist Ukrainy. Mistseve samovriaduvannia v Ukraini. 2015 rik. [AUC Ukraine. Local government in Ukraine. 2015]. (n.d.). *auc.org.ua*. Retrieved from http://auc.org.ua/sites/default/files/stanlg_2015_0.pdf [in Ukrainian].
16. Nehoda, V. (2016). Yaki hromady ryzykuiut ne pereity v 2017 rotsi na priami mizhbiudzhetni vidnosyny [What the community risk not go to the 2017 direct intergovernmental relations]. *decentralization.gov.ua*. Retrieved from <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/3679> [in Ukrainian].
17. Detsentralizatsiia daie ekonomichne zrostannia hromad i rehioniv [Decentralization enables economic growth of communities and regions]. (2016). *decentralization.gov.ua*. Retrieved from <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/1964> [in Ukrainian].
18. Rezultaty reformy detsentralizatsii [Results decentralization reform]. (2016). *reforms.in.ua*. Retrieved from <http://reforms.in.ua/ua/news/rezultaty-reformy-decentralizaciyi> [in Ukrainian].
19. Proekt Zakonu pro Derzhavnyi biudzhet Ukrainy na 2017 rik [Draft Law on the State Budget of Ukraine for 2017]. (n.d.). *w1.c1.rada.gov.ua*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032 [in Ukrainian].
20. Monitorynh protsesu reform. 9 misiatsiv 2016 roku. Zvit Natsionalnoi rady reform [Monitoring the reform process. 9 months of 2016. The report of the National Reform Council]. (n.d.). *reforms.in.ua*. Retrieved from http://reforms.in.ua/ua/system/files/reports/full_report_9_months_2016.pdf [in Ukrainian].